

Gospodar in gospodinja

LETO 1936

4. JUNIJA

STEV. 23

Ne pozabite na precepljeno drevje

Vsako pomlad precepijo sadjarji mnogo nerodovitnega ali kako drugače nevrženega sadnega drevja. Toda precej tega drevja ne doseže svojega namena, ker je po precepljenju prepuščeno samo sebi in zaide v rasti v tako smer, da je bilo delo zaman.

Precepljanje je za rastlino operacija. Čim starejša je rastlina, tem težje jo prenese in tem več je opraviiti z njo, dokler se tekom več let ne vzravna ravnotežje v rasti, ki je bilo porušeno pri precepljanju. Vsako precepljeno drevo potrebuje neko posebno nego, brez katere skoro ni misliti, da bi se nov vrh razvil tako, kakor želimo. O tej negi, ki spada v poletno dobo, nekaj najvažnejših navodil.

Drevo, ki je bilo spomladi o pravem času precepljeno, odžene kakor drugo drevje. Posebno bujno ozeleni po vejah, kolikor jih je ostalo. Vsaka vejica, vsak še tako skrit brst in celo globoko v lubju speča očesa — vse se prebudi in udari na dan. Listi so veliki, temno zeleni in na gosto pokrivajo ves ostanek skrajšane veje od cepičev pa včasih tja do debla. Krepko odženejo navadno tudi cepiči, in sicer iz vseh oces.

Ko bi tako drevo pustili v nemar, kar se žal tolikokrat zgodi, bi poganjki po vejah tako narasli in se tako razvili, da bi sčasoma zadušili poganjke iz cepiča. Nastale bi nove veje, pa ne iz poganjkov, kakor bi bilo prav, ampak iz poganjkov na starini (na skrajšanih vejah). Nujno potrebno je torej, da priskoči z nožem ali s škarjami sadjar, ki naj navrne rast v pravi kraj in pravo smer, in sicer tako, da se pritisk soka na poganjke iz vej omeji in napelje v poganjke iz cepičev.

Vprav sedajle, maja in junija meseca, je tisti čas, da si prav od blizu in večkrat ogledamo vsako precepljeno drevo in vsako precepljeno vejo posebej. Ko so poganjki iz cepiča dolgi največ 20 cm in veje vse v zelenju, prerežemo najprej vez,

s katero je bil cepič privezan k veji. Če to delo zanemarimo, se vez zaje v cepič, ki se zaradi tega prav rad odloži. Vezni pa ni treba odmotavati, ampak jo z ostrim nožem na nasprotni strani cepiča podolgem prerežemo.

Na cepiču poženejo navadno vsa očesa. Ko bi pustili vse te poganjke rasti, kakor sami hočejo, bi dobili na koncu vsake veje »metlo«. Vzgojiti pa hočemo novo vejo. Zato pustimo nedotaknjen samo najlepši in najdaljši poganjek, ki raste v pravi smeri. Vsem drugim pa odščipnemo vršičke. Le tiste poganjke izjemoma popolnoma odstranimo, ki rasto prav noter proti sredini vrha in delajo prav preveliko goščavo. Pravilo pa je, da vse nepotrebne poganjke samo pinciramo (priščipnemo vršičke), da ohranimo drevesu čim več listov, ki so za nadaljnji razvoj neogibno potrebni.

Ko smo na ta način uredili poganjke iz cepiča, pogledamo zelenje po veji. Tudi tukaj izrežemo le izjemoma kakšen prav prebohotno se razvijajoči poganjek, večino pa samo pinciramo. Silno napačno bi bilo, ko bi vse to zelenje po veji ogulili, češ, da bo zato cepič bolj rastel. Uspeh bi bil vprav nasproten. Neokrnjene korenine takega drevesa sprejemajo mnogo več hrane, nego more obžagano drevo predelati. Zato je važno, da kolikor mogoče varujemo poganjke tudi po vejah, kajti v listih se surova rudninska hrana presnavlja v organske snovi, iz katerih je sestavljena vsa rastlina. Čim več ima torej rastlina zdravih listov, tem več lahko prebavi in tem več ima gradiva za rast.

Ko je torej zelenje, kar ga je na cepičih in po veji odveč, porezano, ostalo pa pincirano, ne pozabimo pogledati še po listnih ušeh, ki se tako rade pasejo po bujnih poganjkih precepljenega drevja. 2—3% raztopina tobačnega izvlečka z dodatkom 1—2% mazavega (v sili tudi navadnega) mila naj bi bila pri tem poslu vedno pri rokah. Uši najzanesljiveje zatremo, ako vršičke v brozgo pomakamo.

mo. Obrizgajmo le tiste, ki se nikakor ne dajo pomakati. Preden se premaknemo k drugi veji, pogledjmo, če bi ne bilo potrebno glavni zlahtni poganjek zavarovati pred viharjem in pred pticami, ki tako rade sedajo na cepiče.

Zlasti so nevarne cepitve za kožo, dokler se dobro ne razrastejo. Zato trdno privežimo na vejo primerno palčico in na njo narahlo pripnimo poganjek iz cepiča.

Na opisani način obdelajmo vse precepljene veje — vsako po rasti in razvoju poganjkov iz cepiča in veje vsake 3 tedne tekom junija in julija, torej vsaj trikrat čez poletje.

Toliko o negi tistega sadnega drevja, ki je bilo precepljeno minulo pomlad. Sedaj pa še nekaj migljajev o negi starejšega pred dvema ali več leti precepljenega drevja. Tudi tako drevje moramo v poletni dobi večkrat pregledati z nožem ali škargami v rokah. Najvažnejše delo je v tem, da polagoma odstranjujemo izrastke po starih vejah, in sicer v tisti meri, ka-

kor naraščajo nove veje iz cepičev. Nikdar pa ne iztrebimo tega obrastka po vejah naenkrat, ampak delajmo to polagoma vsako leto nekoliko in vedno v sorazmerju z naraščajočimi novimi vejami. Kolikor bolj močne postajajo in kolikor bolj popolnoma so se rane na precepljenem mestu zarasle, tem hitreje lahko odstranjamo obrastke po starem delu vej. Posebno pazimo na rane po debelih vejah in na rane, ki so nastale pri precepljanju v razkol ali precep. Šele potem smemo gladko odrezati cepiče, ki so odveč, ko je rana popolnoma zaceljena in zaprta. Kjer bi ostale kake odprtine v rani na precepljenem mestu, jih je treba brez odloga temeljito zapreti s cepilno smolo.

Kakor je sicer zlasti pri velikem precepljenem drevju to delo precej težavno, je vendar nujno potrebno. Precepljeno drevje, pravilno negovano, navadno kmalu zaradi in s svojim pridelkom obilo poplača trud, ki smo ga imeli z njim. H.

Pridelovanje deteljnega semena

Slovenija pridelala do 80 vagonov semena domače ali črne detelje in nad 10 vagonov lucerne, kakor nam o tem priča državna statistika. Za domačo posetev nam popolnoma zadostuje pridelek črne detelje, ne pridelamo pa dovolj lucerne, inkarnatke, in drugih vrst detelj, ki jih moramo uvažati v precejšnjih količinah iz drugih banovin in celo iz inozemstva. Umestno je torej če opozorimo naše kmete na pridelovanje teh vrst, ker se da z njimi doseči lep dohodek.

Za pridelovanje semena domače detelje moramo določiti tisto njivo, ki ima najbujnejšo in popolnoma zdravo drugoletno posetev brez plevla, zlasti pa brez predenice. Najboljše seme da dobra zemlja na sončni in suhi legi in to pri drugi košnji. Prva košnja vrže običajno malo semena, ker cvetje ni oplojeno. Ploditev deteljnega svetja se vrši namreč potom čmrljev, ki s svojimi dolgimi rilci srkajo medeni sok iz čašic ter pri tem raznašajo pelod na svetni pestič. Čmrlji se pa pozno plodijo in navadno le ob lepem suhem vremenu nabirajo med na deteljah. Ker je pa ob cvetenju detelje pred prvo košnjo še malo čmrljev zarojenih, zato ostanejo deteljne glavice večinoma gluhe — brez semena. To je

glavni vzrok, zakaj detelja ob drugi košnji zarodi mnogo več semena nego pri prvi. Večina naših kmetov ve sicer, da je druga košnja mnogo boljša za pridobivanje semena kot prva, toda vzroka, zakaj je to tako, ne ve. Da se pa pri drugi doseže boljši uspeh, je prvo košnjo odpraviti čim prej.

Semensko deteljo kosimo tedaj, ko glavice porjave in je večina zrn dobila pravo barvo. Vendar ne smejo preveč dozoreti, ker se tedaj seme rado osuje. Tam, kjer se seme prideluje na manjših površinah le za domačo rabo, lahko glavice tudi osukamo; potem jih ni treba mlatiti. Sicer jo pa omlatimo s cepci ali mlatilnicami toda šele, ko je popolnoma suha. Seme se iz glavic izlušči na posebnih izluščilcih in potem nekoliko očisti, da pridobimo naravno očiščeno seme. To pa vsebuje še razno plevelno seme, zdrobljena in drobna zrna in drugih primesi, ki jih kmet z navadnimi čistilnicami ne more izločiti. Zato je pri nas običaj, da pridelovalec proda trgovcu naravno očiščeno blago, ta ga pa temeljito očisti na posebnih strojih za deteljo, kakor so kuskuta — stroj, ki izloči navadno predenico, ali pa za debelo predenico Trifolin-stroj. Samo popolnoma čisto se-

me je dovoljeno prodajati; taka dovoljenja izdaja kmetijska poskusna in kontrolna postaja potem, ko je seme natančno preiskala in ugotovila, da odgovarja predpisom zakona o prometu s semenom.

Pridobivanje semena navadne lucerne ni povsod mogoča, ker je ta rastlina bolj prikladna za južne tople kraje. Toda tudi v Sloveniji imamo dovolj takih pokrajin, kjer bi se ta rastlina za seme lahko in z uspehom gojila. Tudi pri lucerni je bolje pustiti drugo košnjo za seme, ker se tedaj oplodi več cvetov. Sicer se vrši pridelovanje zrnja enako kakor pri domači detelji. Paziti le moramo, da na steblo preveč ne dozori, ker se zelo rada osuje. Mlatimo je navadno jeseni ali pozimi, ko se je dodobra osušila. Njena slama nam služi za rezanico med seno, kajti sama je predebela in težko prebavljiva, med rezanico se pa bolje izkoristi.

Tudi seme bele detelje bi lahko doma pridelovali, saj ga moramo precej uvažati za posetev naših travnišč. Za to deteljo ni treba boljših zemljišč, ampak zadostujejo slabše zemlje in bolj suho podnebje. Seveda jo moramo sejati samo, najboljšje v vrste 20—30 cm narazen, za kar rabim 8 do 10 kg semena na ha. Na slabejših zemljah dobimo seme že od prve košnje. Če je pa detelja bujno raz-

vita, jo spomladi popasemo, potem šele gojimo za seme. V prvem letu jo ne pustimo dozoreti, ampak šele v drugem, pa tudi v tretjem in celo v četrtem. Ker je ta detelja zelo nizka, jo s koso težko spravimo. Najbolje je glavice osmukati z gostimi železnimi grabljami. Ko glavice porjave in so spodnja zrna že zrela, jo spravimo, da se nam preveč ne osuje.

Laško deteljo ali inkarnatko tudi uvažamo, zato bi si denar za njeno seme lahko ohranili doma, če bi ga v večji meri pridelovali. Inkarnatko sejemo navadno avgusta meseca ali jeseni, pa tudi spomladi. Ne smemo jo pa dati na prebogato zemljo, ker postane preveč bujna in da manj semena. Ko je polovica zrn v glavici zrela, jo že kosimo, najrajši zgodaj zjutraj ob zori, kajti zrelo seme kaj rado izpada. Če jo pridobivamo le za domačo potrebo v malih množinah, jo pustimo nekoliko bolj dozoreti, tedaj pa previdno požanjemo in položimo na rjuhe, da vlovimo zrelo seme, ki izpade. Omlatimo jo šele, ko se popolnoma posuši.

Na ta način nam je mogoče pridelati seme tudi hmeljske lucerne, švedske detelje in močvirske nokote seveda le tam, kjer je zemlja za nje primerna. S tem bi si prihranili marsikatero izdatke, ki gredo danes v inozemstvo, namesto da bi ostali v domači deželi. L.

Sušenje sena

Ko seno pravočasno pokosimo, ga moramo dobro posušiti in potem spraviti na primernem prostoru. Ako je vreme lepo, nam to delo ne povzroča nobenih posebnih preglavic in gre hitro izpod rok. Pri takem vremenu kot je letos, pa je stvar mnogo težavnejša. Deževno vreme itak ovira pravočasno košnjo; ako bo to vreme še nadalje trajalo, kar je tudi popolnoma verjetno, bodo kmetovalci zopet v skrbeh, kako spraviti seno, da se ne bi pokvarilo. Prva skrb vsakega živinorejca je, da se preskrbi z zadostnimi količinami dobro posušene in tečne krme za živino. Letos se obeta zelo lep pridelek sena; precej verjetno pa je, da bo zato pridelek otave manjši, ker po neprestanem deževju, kot je letos, nastopi zelo rada dolgotrajna suša. Zato moramo gledati na to, da spravimo čim več sena v takem stanju, da ne bo izgubilo preveč

relinih snovi; poleg tega pa mora biti dobro posušeno.

Hranilna vrednost krme je odvisna v prvi vrsti od načina sušenja samega. V naših krajih posušimo največ sena z navadnim sušenjem po tleh, manj pa na drugih pripravah za sušenje sena, kot n. pr. na ostrveh in v kozolcih. Ako je delj časa lepo vreme, se način sušenja po tleh dobro obnese in tudi najcenejši je; ako pa je vreme nestalno, je ta način sušenja sena mnogo težji. Seno izgubi vsled deževja zelo mnogo svojih redilnih snovi; izguba teh redilnih snovi nastopi že pri lepem vremenu. Med sušenjem trave in detelj odpade silno veliko listov, ravno listi pa vsebujejo največ redilnih snovi, posebno pa beljakovin. Deževje pa to škodo še znatno poveča. Seno moramo večkrat spravljati v kupe, ponovno raztrositi in obračati. —

Seno, ki je trpelo ob sušenju vsled dolgotrajnega deževja, je včasih komaj toliko vredno, kot dobra slama, večkrat pa niti toliko ne; živina ga bolj nerada uživa, ker je premalo tečno. Tako sušenje sena traja zelo dolgo in je drago. Da se izognejo tem neprijetnim posledicam, se poslužujejo nekateri za sušenje sena kozolcev; ker pa pridelujemo precejšnje količine sena, nam ne nudijo tudi kozolci zadosti prostora in prihajajo vsled tega za sušenje sena le bolj malo ali pa sploh nič v poštev. Kmetovalci jih uporabljajo predvsem za sušenje detelje. Zato se moramo posluževati tudi drugih sušilnih naprav, kot n. pr. ostrvi. V dobi deževnega vremena so ostrvi zelo dober pripomoček za pripravljanje suhe krme; ako sušimo seno na ostrveh, znatno zmanjšamo škodo, ki bi jo nam sicer povzročilo deževno vreme. Najbolj priproste ostrvi napravimo iz mladih smrekovih debel; iz teh napravimo približno 2 do 4 metre dolge droge. Na teh pustimo stranske veje, katere prikrajsamo približno na 15—25 cm dolžine.

Na ostrvi obesimo še zeleno ali pa nekoliko ovenelo travo; paziti moramo, da trava ni mokra, pa tudi ne rosna. Na travniku postavimo ostrvi v vrstah, in sicer v primerni oddaljenosti eno od druge. Skladanje trave na ostrvi se vrši od spodaj navzgor, in sicer tako, da na ostrvi dobro in trdno visi in da deževnica iz vsega površja lahko odteka, kakor s strehe. Največja prednost ostrvi obstoji v tem, da sušimo na njih seno lahko tudi ob neugodnem vremenu. V hribovitih predelih, kjer je mnogo padavin, uporabljajo ostrvi stalno za sušenje sena; v takih deževnih letih pa, kot je letošnje, bi bila uporaba ostrvi priporočljiva in umestna tudi v nižinskih legah.

Pazite na predenico v detelji

Prva košnja detelje je večinoma že končana, oziroma se še izvaja, v njej pa še nismo opazili mnogo predenice, te najhujše zajedavke naše detelje. Ta še ni imela časa se razviti in razširiti, ampak čaka na rast, ki sedaj nastopi. Tako bomo v kratkem opazili na z njo okuženih njivah rumene ploskve, ki se bodo vedno bolj širile in zavzemale od dne do dne večji krog v detelji. Škoda, ki jo ta zajedavka napravi na tej krmski rastlini je tako velika, da so vse kulturne države sklenile zakone proti njej, s katerimi skušajo omejiti njeno razširjevanje in uvesti zatiranje, če se kje pojavi.

Deteljna predenica se razmnožuje in širi v glavnem s semenom, pa tudi s poganjki, oziroma z deli istih. Iz semena vzklije tanka nit, ki leze po zemlji okrog, dokler ne začuti kje v bližini deteljno steblo. Tedaj se ga ovije, požene vanj svoje sesalke, s katerimi začne srkati sok, ki potuje iz listov proti koreninam. To dela tako dolgo, dokler ne požene cvetnih glav in napravi seme. To odpade na zemljo in začne takoj kaliti in si poišče drugo zdravo deteljo, okoli katere se na enak način ovije. Tako izsesane detelje poginejo in zato opazimo na takem prostoru le nekaj suhih stebel, prepreženih z umazano rumenimi nitkami predenice. Pred prvo košnjo se predenica ne more tako

razviti, ker potrebuje za rast precej toplota, ki jo pa tedaj še ni. Šele ob drugi košnji opazimo njen razvoj in je njena škoda vedno večja tja do jeseni.

Predenica se širi največ s semenom, ki se ne da tako lahko izločiti iz deteljnega semena, ker je le nekoliko drobnejše od tega. Zato predpisuje zakon, da sme v promet samo predenice prosto seme. In da se ta naredba izvaja, skrbje kmetijske poskusne in kontrolne postaje, ki morajo preiskati vsako seme, ki pride v promet. Glavna obramba proti predenici obstoji torej v tem, da sejemo samo čisto deteljno seme.

Toda predenica se ne širi samo s setvijo z njo onečiščenega deteljnega semena, ampak tudi na druge načine. Tako pride njeno seme na njivo z gnojem, z orodjem, s plugi in branami, živali ga prinesejo tja in ptice, v zemlji ostane kaljivo več let, skozi živalski želodec gre in črevesje, ne da bi izgubilo svoje kaljivosti itd. Tudi njeni poganjki, stebelca, poženejo nanovo, če dosežejo deteljno steblo; zato ne smemo prenašati detelje, ki je napadena po predenici iz njive ali po njivi, ampak jo moramo uničiti na mestu. Sedaj pred drugo košnjo bo za ta boj primeren čas. Uničevanje na njivi je treba začeti takoj, ko smo to opazili, torej še predno se je prebohotno razširila. Pri tem ne

smemo biti ozkosrčni, četudi uničimo zraven nekoliko zdrave ali vsaj na videz ne-napadene detelje, kajti ta zajedavka se hitro in neopazno širi. Za njeno zatiranje priporočajo več načinov. Zelo pripest je naslednji: Od predenice napadeno mesto je en meter daleč od zunanjega kroga z deteljo vred globoko prekopati, pustiti, da se zemlja osuši, potem z grabljami poravnati in zasejati z gorčico. Ta zasenči zemljo in zatre predenico. Šele potem, ko smo to pokosili, smemo ta prostor na novo zasejati z deteljo ali lucerno.

Drugi način, ki je pri nas že bolj znan, je ta, da pokosimo napadeno deteljo, pustimo, da se osuši, pokrijemo jo z slamo, polijemo nekoliko s petrolejem in zažgemo. Ogenj in vročina uničita vso prednico in njeno seme, pa tudi deteljo. Ta ostane pa v koreninah še zdrava ter požene v kraškem na dan in kmalu je prostor zopet zaraščen.

Tretji način je uničevanje predenice z jeklimi sredstvi, ki jo ožgejo ali osmodijo. V ta namen nam že od nekdaj dobro služi zelena galica. 10 kg zelene galice raztopimo v 100 l vode. S to raztopino dobro polijemo napadeni prostor tako, da osmodimo ne samo predenična stebila in cvetje, ampak tudi njeno zrnje. Na ta način jo uničimo. Z njo seveda tudi deteljo; toda ta bo kmalu zopet pognala iz

korenin in se bo do prihodnje košnje že precej razrasla. — Namesto zelene galice vzamemo lahko tudi čilski soliter ali kalijevo sol v enaki raztopini in z enakim učinkom. Ti dve sredstvi sta še boljši, ker istočasno delujeta tudi kakor gnojili ter znatno pospešujeta poznejši razvoj detelje iz korenin.

Paziti moramo tudi na sosednja zemljišča, da ni tam kje kako gnezdo predenice, odkoder bi se ta škodljivka lahko zanesla na našo deteljo. Če se je naselila pri sosedu, ga opozorimo, da jo zatre, ker ni samo zanj nevarna, ampak tudi za nas.

Pri vsakem zatiranju te deteljne zajedavke moramo skrbeti, da jo uničimo takoj, ko se prikaže, najkasneje ob cvetju. Nikakor ne čakati, da nam napravi seme, kajti tedaj je borba proti njej mnogo težavnejša in manj uspešna. Nikdar ne pokladati od predenice napadene detelje živini, ker s tem spravljamo seme na gnoj in z njim na njivo. Ravno tako ne sme opredenična detelja na gnoj ali na kompost, kajti njeno seme je zelo trdoživo in ostane kaljivo po več let v najslabših razmerah. Poljedelci, pazite torej sedaj po prvi košnji detelje na to škodljivko ter jo zatirajte, čim opazite. Zlasti pa ne pustite za seme detelje, ki je okužena s predenico. L.

V KRALJESTVU GOSPODINJE

Neprostopvoljni odmor

O naših neutrudljivih gospodinjah vsakdo ve, da si zlepa ne privoščijo nobenega, ne kratkega, ne daljšega odmora. Tega so ponajveč krive težke razmere, v katerih družine žive. Nekaj pa je gotovo krivo tudi napačno naziranje, da hišna gospodinja ne sme počiti, razen v nedeljo, čeprav ji je tudi takrat oddih bolj na kratko odmerjen.

Stalna prevelika obremenjenost, brez vsakega odmora med delom, navadno slabo vpliva na človeško zdravje. Trdnost odneha in pojavijo se izprva razne težave, pozneje obolenja; in kako hudo je, če gospodinja zboli in tako nepričakovano odpovedo neumorne roke, ki so skrbele za vse pri hiši.

Pri gospodinjstvih opraviilih in v življenju sploh nastanejo pogostokrat neprostopvoljni odmori, ki jih pa navadno ne zna-

mo izrabiti in se nad njimi celo pritožujemo. Na primer: Gospodinja je pristavila k ognju mleko. Če se odstrani, je trdno prepričana, da ji bo skipelo. Torej ji ne preostaja drugega, kakor da lepo počaka, da zavre. To pa ji ni nič kaj prav in tarna nad izgubo časa, ki ga bo s tem čakanjem izgubila. Drugič se zopet zgodi, da moramo v trgovino in je treba tam malo počakati, da pridemo na vrsto ali da trgovce pripravi, kar smo zahtevali. Poiščimo še en primer! Na kolodvor smo prišli več kot pravočasno pred odhodom vlaka in je treba malo počakati — ali, pa se zgodi, da ima vlak zamudo. Podobnih primerov je še mnogo. Take neprostopvoljne odmore je treba izrabiti sebi v korist, ne pa pustiti, da nas spravljajo v slabo voljo. Namesto da nervozno stopicamo sem in tja, prestopamo z ene noge na drugo in se jezimo nad samim seboj, skušajmo ta čas pre-

Sisto mirno, počiva je. Ni treba drugega, kakor vmisliti se v to, da hočemo dane trenutke porabiti za to, da se oddahnemo in umirimo. Potrudimo se, da smo res mirni in da pri tem sprostimo prav vse mišice. V začetku je treba za to malo volje, ker nam ne gre v glavo, da nam že tako kratki odmori lahko mnogo koristijo. Ščasoma homo pa dobro občutili njih blagodejni vpliv. Seveda je počitek uspešnejši, če sedimo, kakor pa, če bi stali, četudi traja vse skupaj morda samo 60 do 100 sekund.

Pametna gospodinja se mirno vsede in počaka, da to ali ono na štedilniku zavre, vedoč, da s tem koristi svojemu zdravju. Sedela pa bo tudi pri zajtrku, kosilu in večerji; nekatere gospodinjice namreč še vedno pojedjo kar stoje in mimogrede, kar nikakor ni dobro. Neprostovoljnimi odmorom pa je treba po možnosti pridružiti še kak daljši počitek v korist svojemu zdravju in družini.

Š. H.

KUHINJA

Grahova juha s krompirjem. Dva debela krompirja operem, zrežem na kocke in skuham v slani vodi. Četrta litra izluščenega zelenega graha oprazim na razbeljeni masti, pridenem drobno zrezanega zelenega petršilja, vejico majarona in en lavorov list. Ko se grah zmehča, ga pridenem kuhanemu krompirju, da oboje še prevre. Potem zabelim z razredčenim svetlorjavim prežganjem. Ko vse skupaj še par minut vre, primerno okisam in dam kot juho na mizo.

Grahova juha z rižem. — Oluščen in zbran grah pristavim z mrzlo vodo. Ko nekaj časa vre, mu pridenem toliko pesti riža, kolikor je oseb pri mizi. To oboje kuham še dvajset minut. Potem zabelim z razgreto mastjo, v katero sem vrgla drobno sesekljan zelen petršilj, primerno osolim in pustim še par minut vreti.

Pražen grah. Oluščen grah skuham v slani vodi. Kuhanega odcedim in denem na razbeljeno mast ali surovo maslo. V mast sem vrgla pol žličice sladkorja in žličico zelenega petršilja. Ko je dobro prevreto, dam kot prikuho na mizo.

Zabeljen grah. V slani vodi skuham zelen grah, ga odcedim, stresem na krožnik in zabelim s surovim maslom, v katerem sem zarumenila malo drobtin. Zabelim ga lahko tudi z ocvirki in z zarumenelo, na listke zrezano čebulo.

Grahov ponvičnik. Pet dekagramov surovega masla mešam s tremi rumenjaki. Vmes pridenem dve obrubani, v mleku namočeni in ožeti žemlji. Potem primešam sneg iz treh beljakov in dve pesti kuhanega in pretlačenega zelenega graha. Podolgovasto obliko namažem z maslom, potresem z moko, razdelim mešanico enakomerno po obliki in spečem v pečici. Pečeno jed razrežem na poševne kose in dam k čisti juhi. To mešanico lahko tudi skuham v sopari. Zamenjam samo posodo, ki je pripravljena za kuho v sopari.

Ocvrta telečja jetra. Telečja jetra zrežem na prst debele kose. Potem jih povljam v moki, namočim v jajcu in osušim v drobtincah. Tako pripravljena jetra ocvrem na razbeljeni masti. Ocvrta položim na špinačo ali kako drugo zelenjavo ter dam na mizo.

Navlečen jež. Dvanajst dekagramov surovega masla mešam s petimi rumenjaki in 12 dkg sladkorja. Potem primešam sneg petih beljakov, 9 dkg drobtin iz črnega kruha. Drobline namočim s črnim vinom. Nato primešam še 12 dkg zmletih mandeljov ali orehov in od pol limone drobno sesekljane lupinice. Podolgovato obliko namažem z maslom, potresem z moko, mešanico stresem vanjo in spečem v pečici. Pečeno mešanico polijem s četrto litrom zavretega in oslajenega vina. Ko je jež z vinom napojen, ga predenem na podolgast krožnik in obložim s snegom iz treh jajc, ki ga primerno osladkam. Po snegu nataknem pinjole ali na listke narezane, olupljene mandelje. Da se sneg strdi, dam ježa še za deset minut v pečico. Na mizo dam gorkega ali mrzlega.

g Izvoz naše živine. Januarja in februarja t. l. smo izvozili naslednje množine živine: 4266 konj(lani v isti dobi 4434), 9464 govedi (10.892), 42.613 prašičev (24 tisoč 247), 24.038 drobnice (24.922), 6539 ton svežega mesa (3165), 1266 ton svinjske masti (846), 723 ton žive perutnine (1656) in 1985 ton jajc (1486). — V Nemčijo je šlo od tega 126 konj, 990 ton jajc, 75% masti, 60% žive perutnine in 45% svežega mesa. konje so izvozili največ v Avstrijo in v Grčijo, govedo v Grčijo in na Malto, prašiče skoro izključno v Avstrijo in v Češkoslovaško, drobnico v Grčijo. — Anglija nam je sicer nudila nekako nadomestilo za izvoz v Italijo, ki smo ga izgubili vsled sankcij, toda žal smo to mogli le slabo izkoristiti

GOSPODARSKE VESTI

DENAR

g Ljubljanska denarna borza. Promet na ljubljanski borzi je bil v zadnjem tednu nekoliko manjši in je dosegel le 2.8 milj. Din. V privatnem kliringu so tuje devize nekoliko popustile, sicer pa brez znatnega vpliva na promet. Kupovali so: angleški funt stalno po 250 Din, ameriški dolar po 49.65 Din, nemško marko 13.50, avstrijski šiling 9.17, špansko pezeto 6.90, italijansko liro 3.14 Din, grške bone po 30 par. — Uradni tečaji so pa povprečno beležili: Angleški funt 20.64, ameriški dolar 43.92, holandski goldinar 29.84, nemška marka 17.62, švicarski frank 14.28, belgijski belga 7.46, francoski frank 2.91, češka krona 1.83 Din.

g Vrednostni papirji na ljubljanski borzi. V zadnjem času se na naših borzah opazja živahna kupčija z vrednostnimi papirji, zato beležimo zadnje notacije: 7% investicijsko posojilo 83—88.5, agrarji 48 do 50, vojna škoda promptna 359—362, begluške obveznice 65—67, 8% Blerovo posojilo 83.50—85, 7% Blerovo posojilo 73.50—75, 7% posojilo Drž. hipotekarne banke 85—85 Din.

CENE

g Novi Sad — žitna borza. Na tej borzi so bile koncem tedna zabeležene naslednje žitne cene, ki so kazale, da se je trg pomiril. Pšenica bačka, sremska in slavonska 122—124, bačka okolica Sombor 121—122, bačka ladja Tisa 139—140, ladja Begej 138 Din. — Oves bački, sremski in slavonski 110—112.50 Din. — Ječmen bački in sremski 64 kg teži 120—122.50 Din. — Koruza bačka, sremska in banatska 100—102 Din. — Moka bačka, sremska, banatska in slavonska 202.50—212.50 Din, štev. 2 182.50—192.50, št. 5 162.50—172.50, št. 8 100—102.50 Din. — Otrobi bački, sremski in banatski 96—100 Din.

g Žitno tržišče. Cene žita so se nekako ustalile, četudi kažejo še vedno nagnenje k padanju. V zadnjih tednih so pri pšenici, koruzi in ovsu nazadovale za 15—20 odstotkov, pa še vedno je ponudba večja kot povpraševanje. Kmetovalci pa ne marajo oddajati blaga za vsako ceno. Nabava se vrši skoro vsa le za domačo potrošnjo; za izvoz prihajo le manjše količine in te zlasti na Ogrsko. Sicer so pa

zaloge pri kmetovalcih kakor tudi v trgovini le neznatne; zlasti malo je rži, ječmena in ovsa. — Ozimnine in jarine so po vsej državi zelo ugodne in se splošno pričakuje bogat letina, ki bo 14 dni prej zrela za žetev kot prešnje leto.

g Vinsko tržišče v Sloveniji. Cene lanskim vinom na deželi se gibljejo po kvantitativnosti od 3—5 Din liter. Vinska trgovina pa oddaja cenejša vina po 4—5 Din, medtem ko je po dražjih, nad 5 Din, le malo povpraševanja. Cene se ne morejo izboljšati, ker preplavljajo cenena južna vina naš trg. Vinogradnike, ki imajo še kaj zaloge, pa plaši letošnja letina, ki obeta dosedaj prav dobro.

ŽIVINA

g Živinske cene v naši državi. Povprečne cene za izvozno živino v naši državi so sledeče: Za 1 kg žive teže: težki prašiči 6.50—7.50, lažji 5.50—6.50, voli 2—5, krave 1.50—4, teleta 4.50—6.50, ovce 1.50—2, jag-njeta 2.50—3, kokoši 7.50—8.50 Din. Prašičja mast za izvoz stane 13.50—14 Din kg, za domačo porabo 10.50—11.50 Din, jajca 35—45 par eno.

g Mariborski živinski sejem 26. maja. Prigon je znašal: 12 konj, 12 bikov, 160 volov, 359 krav in 19 telet, skupaj 562 glav. Cene so bile sledeče: debeli voli 3.50—4 Din, poldebili voli 3.25—3.60, vprežni voli 2.50—3.50, biki za klanje 2.25—3, klavne krave debele 2.50—3.50, plemenske krave 2.50—3, krave za klobasarje 1.50—2, molzne krave 2.80—3.50, breje krave 3—3.50, mlada živina 3—4, teleta 3—4 Din. Kupčija je bila precej živahna, prodanih je bilo 295 glav.

PRAVNI NASVETI

Oderuško posojilo. F. G. Sv. J. — Vasa žena si je sposodila v nujnem slučaju nekaj denarja za dobo šestih mesecev. Posojila ni mogla na drug način dobiti kot da ni morala posojilodavcu obljubiti, da mu bo za dano uslugo dala neki predmet v last, ki je sam več vreden kot celo posojilo. Ker nameravate posojilo takoj vrniti, vprašate, če smete zahtevati tudi povračilo dotičnega predmeta. — Če si je posojilodavec, oziroma pravilnejše ode-ruh, zgovoril kot nagrado za svojo uslu-

goe tako protidajatev, ki po imovinski vrednosti očitvidno ni v razmerju z vrednostjo danega posojila in je na ta način izkoriščal stisko ali pa lahkomišljenost vaše žene, potem je to oderuška pogodba, ki je zoper dobre šege in celo kaznjiva in zato nična. Če oderuh po vrnitvi glavnice z zakonitimi obrestmi ne bi hotel vrniti že sprejete posebne nagrade, ga bo morala vaša žena pač tožiti.

Premajhna dota? J. O. K. — Leta 1919 vam je oče izplačal 250 Din dote. Letos je izročil posestvo mlajšemu sinu in je vašim bratom in sestram izgovoril dote vsakemu po 2500 Din. Ko ste očeta opozorili, da bi tudi vam toliko dal, vam je odgovoril, da ste že dobili svoje, ker da je l. 1919 znesek 250 Din bil toliko vreden kot danes 2500 Din. Vprašate, če ima oče prav. — Če bi se tudi res dobilo leta 1919 za znesek 250 Din toliko kot danes za 2500 Din, vendar oče nima prav, ker pri nas ne poznamo zakona o valorizaciji in se šteje n. pr. da je predvojnih 1000 K enako sedajnim 250 Din, čeprav vsakdo čuti, da to ni res. Dokler oče živi, nemorete od njega ničesar zahtevati. Po njegovi smrti boste lahko od brata-prezemnika zahtevali dopolnitev nujnega deleža, v kolikor boste mogli dokazati, da bi vam po stanju očetovega premoženja ob času izročitve šlo kot nujni delež več kot že plačanih 250 Din.

Nepopravljiva napaka. M. Z. Z. T. — Po možu ste podedovali posestvo. Vendar ga niste dali na sebe prepisati, ker vas je hčerka, ki je sicer bila že od doma odpravljena, preprosil, da ste ji izročili posestvo, zato vam pa je obljubila, da boste do svoji smrti lahko gospodarili na tem posestvu. Hčerka je res obljubo držala. Tekom let ste ji tudi ob raznih prilikah posodili denar, ki ga je obljubila vrniti. Pred dvema leti je hčerka umrla; k zapuščinski razpravi niste šli, ker vam je zet obljubil, da bo že vrnil, kar ste hčerki posodili. Po oporoki pok. hčerke sta posestvo dedovala vaš zet in vnuk, vsak do polovice. Ker hoče zet sedaj celo posestvo dati v najem, vi pa sploh nimate vknjiženega kota, vprašate, če lahko to preprečite, oziroma, če imate pravico doupati po hčerki in če smete od zeta zahtevati vrnitev posojil. — Takrat, ko ste po možu podedovano posestvo dali prepisati na hčerko, ste napravili napako, da niste dali za sebe vknjižiti dosmrtno gospodarstvo. Ker je hčerka zapustila veljavno oporoko, sta njena dediča neome-

jena lastnika posestva in lahko napravita z njim, kar hočeta. To kar ste hčerki posodili, smete zahtevati nazaj od njenih dedičev. Tudi če bi hčerka umrla brez oporoke, ne bi vi od nje nič podedovali, ker je zapustila sina, ki bi poleg očeta bil zakoniti dedič po materi. Sedaj se morate pač z zetom domeniti glede vaše preskrbe za starost.

Vozna pot čez dvorišče. F. D. J. S. — Lastnik ste zemljišča na hribu že 20 let. S tega hriba vozite po poti, ki vodi čez sosedovo dvorišče, vso steljo, drva in tudi zemljo za domačo potrebo in vam dosedanji lastnik dvorišča teh voženj nikdar ni branil. Novi lastnik je dvorišče zaprl z vratmi, ki jih zaklepa in pravi, da vam bo pustil voziti le dvakrat steljo in dvakrat drva na leto, zemlje pa sploh ne. Vprašate, če imate pravico do nemotene vožnje skozi nezaklenjeno dvorišče ali ne. — Če je že vaš posestni prednik vsaj 10 let neposredno pred vami opravljal vožnje v istem obsegu, kot vi, potem ste vi vsled 30 letnega skupnega nemotene izvrševanja teh voženj z vašim posestnim prednikom vred to služnostno pravico poti pripisovali in jo vam sosed ne more vzeti. Pač pa ima sosed pravico, da zaklepa svoje dvorišče, dolžan pa je, da vam izroči ključ od teh vrat. Če ste pa samo vi šele 20 let opravljali te vožnje, potem si še niste mogli pripisovati služnostne pravice in vam svetujemo, da se s sosedom glede nadaljnjih potrebnih voženj pobotate.

Jarek kot meja. I. M. V. G. — Od leta 1932 ste posestnik parcele, ki meji na eni strani na jarek. Po mapi pa ste ugotovili, da bi morala biti ta parcela še za 1,50 m vaša čez jarek, vendar si ta 20 m dolgi pas do jarka lasti sosed. Z mejašem se za to zemljo vsa ta leta prepirate, enkrat ste tudi že pokosili čez jarek, tako da po vašem mnenju ni sosed v zadnjem mirnem uživanju te zemlje do jarka. Vprašate, komu bi sodišče prisodilo to zemljo? — Po vaših navedbah znaša sporna površina sveta 30 m² in je prometna vrednost tega koščka travnika visoko računana po 2 Din za m² torej 60 Din. Sami boste pritrdili, da se za sporno vrednost od 60 Din ne splača tvegati stroškov ogleda na licu mesta, brez takega ogleda pa sodišče ne bo moglo rešiti spora. Po našem mnenju kaže pač jarek naravno mejo in je verjetno, da bo tudi sodišče tako odločilo, čeprav kaže po vašem računanju mapa drugače